— O ką gali žinoti? Gal bus ne tik kunigas, bet ir Lietuvos prezidentas. O ką tu jam? Juk visi vaikai eina mokslus. Tai būtų džiaugsmo ir mums visiems. O, žiūrėk, va, Smetona prezidentas. Kas galėjo sakyti? O kai mažas buvo, tai kiaules ganė. Ūkis nedidelis — visi turėjo dirbti. O dabar matai!

— Taigi juk ir sako žmonės, kad kiaulių neganęs — ponu nebūsi, — pritarė Blažienė.

— O aš tai tau, va, čia biskį pyrago su razinkom atnešiau, — pamažu pasilenkusi pradėjo Klimienė. — Aną dieną marti iškepė tai ir sako, girdi, nunešk. Ką ji ten moteriškė guli po mažiuko. Na, žinoma, kad ir yra mergaičių, ale tai bene jos iškeps. Juk, žinai, gimnazijas lanko, o kitos dar mažiukės. Tai, va, čia imk.

Išvyniojusi gana didelį gabalą pyrago iš rankšluosčio, padėjo ant patalų, visai prie pat mažiuko kojų. O jis sau ramiai miegojo, įdėtas į priegalvį, suraukęs kaktą, suspaudęs lūputes ir atrodė, kad jis visai nenorėjo matyti savo naujų kaimynių.

— O vardelio dar neturi? — paklausė viena.

— Naje! O kokiu krikštysite? — pridūrė kita.

— Ne, dar neturime. Nežinom nė patys. Ale čia tai jau didesnių vaikų darbas. Jie jau pirmą dieną buvo susirūpinę, kokį vardelį jam išrinkti. Jau susidėję senus kalendorius, kantiškas, litanijas ir ieško.

— O ką didesnieji vaikai sako? — paklausė Blažienė.

— Nagi... Atrodo, kad nieko. Kiekvieną kartą prieina pasižiūrėti, ar miega. Didesnieji draudžia mažius, kad nerėkautų, nes gali pabudinti, — ramiai kalbėjo Danilienė.

— Naje, — tęsė Blažienė. — Dievas davė dantis — duos ir duonos.

— Na! Tai tokios tokelės! Kiba jau eisime namo? Taip ilgai užtrukome, — pradėjo beveik visos kartu lankytojos, o jaunoji Jakevičienė, raudonais kaip obuoliais veidais ir apskrita kaip kubilas, jau pas duris dar pridėjo:

— Ale tai gražus vaikas! Kaip burbuliukas! Kad jį kur šeškas!

Danilienė, dėkodama savo kaimynėms, kad nepamiršo jos aplankyti, išleisdama akimis jas palydėjo iki durų. Jai buvo smagu, kad jos atėjo pažiūrėti mažiuko. Ir tikrai jai atrodė, kad šitas sūnus iš visų vaikų mieliausias ir daugiausia globos reikalingas.

Išėjus lankytojoms, mažieji vaikai sulipo ant lovos ir visi žiūrėjo į savo naują brolį. O Danilienė mintimis meldėsi į Mariją, kad ji globotų ir šį josios, tik kelios dienos atėjusį į pasaulį, sūnų.

M. AMBROZAITIENĖ PAVASARIS

DIPLOMUOTI TAMSUOLIAI

ALĖ RŪTA

Inteligentų Klubas ir vėl suorganizavo puikią kultūrinę popietę. Tai mūsų miesto lietuvių požymis: išnaudoti kiekvieną progą tautiečių tobulinimui, dvasios pakėlimui, kultūrinimui, estetiniam ir moraliniam auklėjimui. Čia yra aibės paskaitininkų, čia ir publika, ypač toji rinktinė, atsiliepia į kiekvieną kultūringo vardo susirinkimą.

Ir šį kartą Parapijos salėj užsipildė net trys eilės kėdžių per abi puses. Prisimenant, kad paskaitų klauso tik išskirtinai kultūringoji visuomenės dalis, — tai buvo daug. Trys eilės. Tiek būna literatūros vakaruose, tiek pasaulėžiūrinių organizacijų susirinkimuose, tiek atsišaukia į Balfo kvietimą, tiek metiniame Bendruomenės susirinkime... Taigi gana gerai. Rengėjai lengvai atsikvėpė ir susigūžė pirmos eilės dešinėje pusėje, pakreipdami orios ir dėmesingos išvaizdos profilius. Aptilo kojų čiužėjimas, kosėjimai, stabdymai pasieniais lakstančių vaikų; draugai nutraukė kalbas apie "junitus" ir paskutines atostogas kalnuose...

Paskaita prasidėjo. Tema — diplomuoti tamsuoliai. Paskaitininkė — nedidukė ponia, bet pati diplomuota ir vis dar studijuojanti, besigilinanti į menus ir politiką, į žmogaus dvasinę pažangą, jei taip galima išsireikšti...

Paskaitos turinio iš pradžių beveik niekas negirdėjo ir nesuprato. Kalbančioji laikė galvą atloštą, su

įmantria šukuosena, su bliksinčiais auskarais... Moterys niekaip negalėjo įspėti, ar jos plaukai pašviesinti, ar tai natūrali spalva, — gerai įpurkšti spindėjo auksu, ar nunokusių rugių lauko bangomis, kaip ūkininkas pagalvotų. Moterys kankinosi bespėliodamos, galvojo apie tokią pat šukuoseną sau; auskarus įtarė esant ne tikromis brangenybėmis, suknelė — "so-so", paskaitos metu galėjo būti ir su rankovėmis, skonio stoka...

Vyrai akimis gėrė kalbančios veidą, su skaidraus mėlynumo akimis, su pilnomis, sveikatą išreiškiančiomis, lūpomis... Paskui nežymiu žvilgsniu apglėbė apypilnės paskaitininkės biustą, su įdomiu, sunkiu vėriniu ant kaklo, nutįsusiu ligi pat gilaus suknelės įkirpimo, apėmė liemenį, aukštais kulniukais batuose pasistiebusias dailias kojas. Nieko sau....

— Jei aš būčiau jos vyras, į sceną neleisčiau... Kiekvienam pasigrožėti, geisti... — Šnibždėjo vienas rimčiausių klausytojų savo kaimynui.

Paskaitininkė savo mintis bėrė laisvai, malonaus tembro balsą pakeldama, tai nuleisdama. Kadangi skaitė iš rašto, tai nesijaudino, atrodė prityrusia kalbėtoja, semiančia mintis iš nedžiūstančių šaltinių... Gal tai buvo citatos iš knygų, gal paskolintos mintys iš įvairių kraštų mąstytojų; o gal tai jos pačios gyvenime rastos tiesos, išmąstytos ir temai pritaikytos. Kas galėjo žinoti?

Ir, kai visi atsigrožėjo paskaitininkės išore, dėmesys buvo labai sukauptas į jos žodžius; salė net spengė tyla, paskaitos žodžiai, apskriti ir aiškūs, nuskrido iki pat paskutinės, trečiosios, klausytojų eilės; net ir už pravirų durų alarmuojantieji prašaliečiai galėjo vieną, kitą žodį nugirsti. Užtat susidomėję pro duris įslinko dar pora klausytojų, kurie pritūpė paskutiniuose suoluose, kad kiekvienu momentu galėtų išeiti.

Paskaitos turinys apėmė auklėjimo išsirutuliojimą; suminėta Pestaloci, Montesori, Pečkauskaitės, Šalkauskio vardai, pereita prie moderniosios psichologijos, Freudo teorijų, paskui — prie Dewey auklėjimo sistemos ir prie mūsu bei vaikų lavinimosi amerikinėje visuomenės įtakoje. Čia, pragmatizmu persunktoje aplinkoje, europinės kilmės ateiviai, idealistinių pasaulėžiūru šaknimis, turime išsilaikyti humanizmo aukštumoje, šviesti pavyzdžiu masėms. Skaidrėti patiems ir nuskaidrinti šio amžiaus moralinėmis pokario atrūgomis besidrumsčiančią visuomenę.

Paskaita, kaip korespondentai paskui apraśvs, buvo gerai paruošta, aukšto lygio, išmąstyta ir labai inspiruojanti: tai didelės reikšmės įvykis ne tik Inteligentų Klubo, bet ir visos šio miesto kultūrinės veiklos istorijoje.

Pritaikomai paskaitos išvadai paryškinti, prelegentė užsiminė ir apie mūsų kaikuriuos inteligentus, kurie to vardo neverti. Diplomuoti, kiti net du kartu, bet dažnai gyvenime pasirodo neaptašytais: nemoka pagerbti moters, nesilaiko gražių manieru, užgaulūs politinėse diskusijose, nesivalda, net išsikolioja ir taip toliau. Prelegentė siūlė ir skatino pasirodyti net ir smulkmenose džentelmenais, gražia elgsena apreikšti savo vidinę kultūra.

Po paskaitos visi labai plojo grakščiai nuo scenos nulipančiai kalbėtojai; plojimai vėl prapliupo, kai ji, prieš atsisėsdama į savo vietą pirmoje eilėje, dar du kartu linktelėjo ir šviesiai nusišypsojo.

Inteligentų Klubo pirmininkas pasidžiaugė išsamia paskaita, dėkojo atsilankiusiems ir paragino susirinkusius klausti prelegentės šia tema įdomių klausimų, įsitraukti į diskusijas, kadangi čia yra didžiausia susirinkimų prasmė ir praktinė nauda.

Susirinkusieji ilgai tylėjo. Juk ne juokas prasižioti prie tokių orių asmenų, po taip gilios minties paskaitos. Vieni nuleido galvas, kiti žvelgė pro langą, treti šnabždėjosi su kaimynu: esą daug čia būtų galima papildyti, paskaitininkę patikslinti, bet neverta prasidėt...

Staiga iškilo dvi rankos. Klubo pirmininkas net suprakaitavo, mėgindamas teisingai apsispręsti, kuriam pirma davus balsą; juk antrasis gali užsigaut, kaip ignoruojamas...

— Prašau. — Pagaliau pirmininkas mostelėjo galva į vyresnį amžiumi klausėją.

Šis sunkiai atsikėlė, išėjo prieš sceną ir, pradėjęs su "ponios ir ponai", ėmė kalbėti. —

Paskaitininkė pabarusi už dailių manierų nesilaikymą, už inteligentų ydas, kurių atsikratyti nepadėję ir diplomai. Bet, esą, pažvelgus į lietuvių tautos praeitį, galima pastebėti mūsų žmonių gilią kultūrą iš viso: aukštą moralę, vaišingumą, gražias tradicijas, žmoniškumą...

Salėje ėmė kilti rankos, bet paskaitos komentatorius dar nė nemanė savo žodžio baigti. Jis iškalbėjo beveik pusę to laiko, kiek buvo turėjusi prelegentė.

Klubo pirmininkas padėkojo už įnešta naują šviesą į paskaitos temą ir davė žodį tam prašytojui, kuris kėlė ranką pačioje pradžioje. Antrasis kalbėtojas tiktai klausė iš vietos: koks skirtumas tarp inteligentiškumo ir kultūringumo sąvokų. Į šį klausimą atsakyti buvo paprašyta prelegentė; ji atsakė beveik tokio pat ilgumo žodžiu, kaip buvo pati paskaita. Dar kilo salėje pora klausėjų rankų, bet Klubo pirmininkas matė, kad gale salės ant stalo jau sudėta užkandžiai ir pavilgai. Jis vėl pasidžiaugė nepaprastai gerai pavykusia kultūrine popiete ir ėmė dėkoti ūkinės Klubo susirinkimų dalies darbuotojams; išskaičiavo eilę pavardžių, kurie pasirūpindavo lėšomis vaišėms, pristatydavo putojančio alaus, dešros ir duonos, sūrio ir kitokių priedų, "mūsų gyvybei palaikyti ir nuotaikai pakelti".

Vaišių metu, žinoma, draugų buvo sveikinama ir giriama paskaitininkė, buvo komentuojami, dar ir dar giriami jos žodžiai ir posakiai...

Pati ponia prelegentė kažkodėl buvo nekokios nuotaikos ir netrukus iš salės pranyko.

Aš esu toks galgonas, kuris viską stebiu ir kuriam likimas pakiša patogių aplinkybių stebėti.

Tą patį vakarą atsiradau lietuviškoje valgykloj, kur vakarieniavo ir mūsų garbinga prelegentė. Aš, žinoma, sėdėjau žemesniųjų kompanijoj, prie kito stalo. Bet mano lenktai ausiai pavyko nugirsti šviesiosios ponios žodžius:

— Įsivaizduokit, jis išminėjo visus alaus pirkėjus, sumuštinių darytojas... Tarytum, tai svarbiau už pačia paskaitą! O prelengentei... Na, kam už paskaitą dėkoti? Juk tai nesvarbu! Bet jis toks yra, — tas mūsu pirmininkas! Ir jo žmona — ne tokia jau šventuolė, kokia dedasi...

* *